

nieuws- en informatieblad

BELANGRIJKE DATA

- Zaterdag 26 januari 2013: Bezoek aan Groninger Museum en Jugendstil wandeling.
- zaterdag 13 april 2013: Algemene Ledenvergadering te Utrecht.

IN DIT NUMMER

- Van het bestuur: Terugblik excursies; Kunstenaars en fabrieken op de website; ALV op 13 april 2013 in Utrecht (pag 2).
- Nationale Art Deco & Design Beurs 2013: vrijwilligers gevraagd (pag 3).
- Evenementen: VVNK-excursie naar Groningen op zaterdag 26 januari 2013 (pag 4).
- Boekbesprekingen: Miniatuurreeks deel 44 (Theo Hoytema) en deel 22 (Art Nouveau en Art Deco in Nederland) (pag 6).
- De Hollandsche Teekenmaatschappij: een aquarel aan de muur (pag 8).
- Tentoonstellingsagenda (pag 14).

(links en rechts)
Roermond &
Cuyperhuis (31
augustus, 28
deelnemers)

(onder)
Drents Museum
Assen (9 oktober,
20 deelnemers)

(links en rechts)
Scheepvaarthuis
Amsterdam (24
november, topper,
ongeveer 100
deelnemers).

Alle foto's
Eef de Hilster

VAN HET BESTUUR

Terugblik excursies

Zie de bijschriften bij de foto's voor de aantallen deelnemers. Museum Het Schip organiseert behalve de excursie naar het

Scheepvaarthuis nog tal van andere interessante rondleidingen rond het thema de Amsterdamse School. Zie op hun website www.hetschip.nl/nl/rondleidingen.

Afzeggen excursies noodzakelijk

Het bestuur van de VVNK ziet zich helaas genoodzaakt deelnemers aan excursies

die zonder bericht wegblijven te gaan benaderen met het verzoek om de kosten te betalen die hierdoor worden veroorzaakt. Wij hebben deelnemers aan de excursie naar het Scheepvaarthuis teleur moeten stellen terwijl achteraf bleek dat er nog wel degelijk plaats voor hen was geweest.

Kunstenaars en fabrieken

Teksten van de hand van Jan Jaap Heij, (inmiddels oud-)conservator van het Drents Museum van de in het boek 'Vernieuwing & Bezinning' beschreven kunstenaars en fabrieken zijn met de door ons zeer gewaardeerde toestemming van het Drents Museum en de uitgever WBooks gepubliceerd en te raadplegen op onze website www.vvnk.nl op de pagina kunstenaars. De beschrijvingen zullen de komende maanden door onze webmaster Eef de Hilster worden aangevuld met de afbeeldingen uit het boek. Ook ligt het in de bedoeling om in de toekomst deze beschrijvingen aan te vullen met korte monografieën over kunstenaars die nog niet zijn opgenomen.

2013

Deze aflevering van 'Rond 1900' is de laatste van 2012. Het bestuur van de VVNK wenst u plezierige feestdagen en een voorspoedig 2013. Wij hopen velen van u ook weer in 2013 bij onze excursies en evenementen te mogen begroeten.

Algemene Leden Vergadering 2013

Onze jaarlijkse algemene ledenvergadering zal op zaterdag 13 april in het Broodhuis (voormalige synagoge) in Utrecht worden gehouden en worden gecombineerd met een stadswandeling langs Jugendstil panden.

NATIONALE ART DECO & DESIGN BEURS 2013: OPROEP VRIJWILLIGERS

Van donderdag 31 januari t/m zondag 3 februari 2013 vindt in de Grote Kerk te Den Haag weer de Nationale Art Deco beurs plaats, de beurs voor toegepaste kunst en design uit de periode 1880 - 1980.

Bijna de complete top aan galeries van Nederlandse Art Nouveau, Nieuwe Kunst, Art Deco, Amsterdamse School en Design uit de periode 1880 - 1980 aangevuld met toonaangevende deelnemers uit België presenteert zich met het mooiste uit hun collecties op het gebied van in de 20ste eeuw toegepaste kunst.

U treft een zeer ruime keus aan op het gebied van glas, aardewerk, meubelen, klokken, lampen, sieraden, zilver, boeken, tapijten, affiches, wandversiering en design uit de jaren 50, 60, 70 en 80.

(vervolg op pagina 7)

EVENEMENTEN

Zaterdag 26 januari 2013

VVNK excursie naar Groningen

Bezoek aan het Groninger Museum (tentoonstelling 'De collectie Veendorp. Levenswerk van een zorgvuldig verzamelaar') en aansluitend een Stadswandeling Jugendstil.

De collectie Veendorp

In 1969 kreeg het Groninger Museum de kunstverzameling van de Groninger Reurt Jan Veendorp. De verzameling van deze Groninger kunstverzamelaar bestaat uit ruim 400 unieke objecten, waaronder schilderijen, grafiekbladen, tekeningen, sculpturen en keramiek. De nadruk ligt op Nederlandse kunst uit de tweede helft van de 19de en de eerste decennia van de 20ste eeuw.

In de collectie is een belangrijke plaats weggelegd voor de schilders van de Haagse School, zoals Jan Hendrik Weissenbruch, Jozef Israëls, Anton Mauve en de drie gebroeders Maris. Kunst van de generaties na de Haagse School is vertegenwoordigd door de Amsterdamse impressionisten

Programma Groningen

- 11:15 uur Ontvangst met koffie/thee en taart
- 11:45 uur Rondleiding tentoonstelling met gids
- 13:00 uur Lunch in de Job Lounge van het museum
- 14:00 - 15:30 uur Stadswandeling Jugendstil met gids

Matthijs Maris, Meisje aan de pomp, 1872.

George Hendrik Breitner en Isaac Israëls, maar ook door Jan Toorop en Johan Dijkstra. Ook plastic is in deze verzameling vertegenwoordigd, onder meer van Mendes Da Costa en Lambertus Zijl. De tentoonstelling laat een selectie zien uit deze prachtige kunstverzameling.

Hoogwaardige collectie

De heer Veendorp (Appingedam 1905 – Ede 1983) studeerde tekenen, kunstnijverheid en bouwkunde aan de Academie Minerva in Groningen, en werkte daarna bij het architectenbureau van A.J. Kropholler in Wassenaar. Naast architect was hij ook eigenaar van twee steenfabrieken in Groningen.

Al op jonge leeftijd begon hij kunst te verzamelen. Aangezien hij geen ruim inkomen had, kon hij slechts met mate kunstwerken aankopen. Daarom is het des te meer te bewonderen dat hij een zo consistente en kwalitatief hoogwaardige collectie wist op te bouwen. In de loop van meer dan vijftig jaar kocht hij met grote liefde en zorgvuldigheid enkele honderden schilderijen, tekeningen, grafiekbladen en sculpturen. Veendorp had geduld en een oog voor kwaliteit; hij wist van vooraanstaande kunstenaars goed werk te verkrijgen.

Stadswandeling Jugendstil

Groningen bezit diverse panden in Jugendstilstijl. We maken onder begeleiding van een gids een rondleiding langs enkele panden.

Opmerking: de wandeling kan worden ingekort als de weersomstandigheden ons daartoe aanleiding geven. In dat geval kunnen we als alternatief 's middags in het Groninger Museum de tentoonstelling Nordic Art 1880-1920 bezoeken.

*Gedempte Zuiderdiep 24.
Foto www.rondom1900.nl*

Kosten

Entreekosten museum zijn € 13 per persoon. Toegang is gratis voor Museumkaarthouders en leden vereniging Rembrandt.

Deelnamekosten excursie: leden € 23, introducés € 26, jongeren t/m 26 jaar € 11,50.

Aanmelden

Aanmelden kan tot uiterlijk 12 januari 2013 via de website van de VVNK of via de strook bij deze 'Rond 1900'.

Bereikbaarheid

Museumeiland I, Groningen.

Openbaar vervoer

Het museum ligt tegenover het Bus- en Centraal Station van Groningen. De nieuwe Hanzelijn brengt u nog sneller naar Groningen!

Bijv.: 09:12 uur vertrek van Amsterdam-Zuid, via Almere naar Groningen. Aankomst 11:14 uur.

Of anders vertrek uit Amersfoort om 09:37 uur; aankomst Groningen 11:14 uur.

Bereikbaar op 26 januari 2013

Kees van der Geer 06 - 53 81 12 60
Thea de Hilster 06 - 23 48 33 29

Groninger Museum.

BOEKBESPREKINGEN

Miniaturenreeks, deel 44

Theo Hoytema

Jan Jaap Heij, 144 pagina's, Bekking en Blitz, Amersfoort/Bruggen, 2011.

ISBN 978 90 6109 1172.

Prijs € 9,90. Afmetingen: 11,5 bij 16,5 cm.

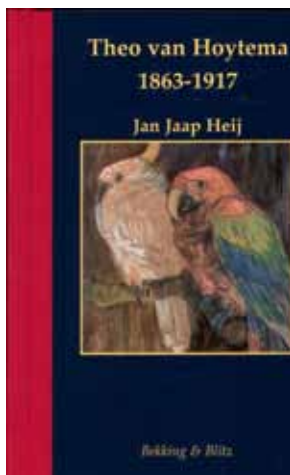
Ada Marius van Eeghen

Na een korte beschrijving van de jeugd en de opleiding van Van Hoytema (1863 - 1917), volgen hoofdstukken over met name zijn grafische werk. Hij heeft echter ook ontwerpen gemaakt voor versieringen van meubels en prachtige pastels gemaakt.

Jan Jaap Heij toont aan dat Van Hoytema een van de grootste grafici van zijn tijd was. Hij maakte veelal dieren, waaronder met name vogels, doch ook andere kleine dieren. Ook is hij bekend om zijn geïllustreerde prentenboeken, affiches en kalenders (over de jaren 1902 - 1917).

Het boekje van Jan Jaap Heij is compact maar geeft desalniettemin een zeer goed beeld van de kunstenaar en diverse van zijn tijdgenoten. Ook zijn er prachtige kleurenafbeeldingen, die nauwelijks onderdoen voor de echte werken.

Er wordt ook aandacht besteed aan het persoonlijke leven van

Van Hoytema, dat niet zo positief was. Hij kreeg al jong een ernstige ziekte en zijn huwelijk is al na enkele jaren geëindigd.

Jan Jaap Heij draagt op zeer verantwoorde wijze bij aan bekendheid over de werken van Van Hoytema. Ook is in het boek een chronologisch overzicht van het leven van Van Hoytema opgenomen.

Voor liefhebbers van deze kunstenaar en voor degenen die daarover meer willen weten is het een aanrader.

Miniaturenreeks, deel 22

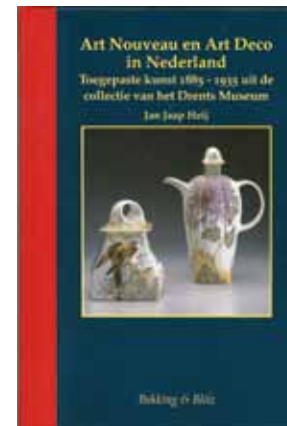
Art Nouveau en Art Deco in Nederland

Toegepaste kunst 1885 - 1935 uit de collectie van het Drents Museum

Jan Jaap Heij m.m.v. Mieke van der Wal, 128 pagina's, Bekking & Blitz, Amersfoort/Brugge, 2008.

ISBN 978 90 6109 610 8

Prijs € 9,90. Afmetingen: 11,5 bij 16,5 cm.

Aan de hand van voorbeelden uit de collectie van het Drents Museum, hier en daar aangevuld met afbeeldingen van voorwerpen uit andere musea, wordt een beknopt maar toch representatief beeld geschetst van de belangrijkste ontwikkelingen in de toegepaste kunst uit de periode 1885 - 1935.

Werk van onder meer H.P. Berlage, George Breitner, Jan Eisenloeffel, Isaac Israëls, Bart van der Leek, Gerrit Rietveld, Johan Thorn Prikker en Jan Toorop komt aan de orde.

Het handzame boekje, dat gemakkelijk op reis kan worden meegenomen bevat veel afbeeldingen in kleur voornamelijk van objecten uit de collectie van het Drents Museum. Het is mooi vormgegeven en prettig leesbaar.

H.Th. Wijdeveld, Vitrinekast, 1925

NATIONALE ART DECO & DESIGN BEURS 2013: OPROEP VRIJWILLIGERS (VERVOLG)

Details beurs

Locatie

Grote Kerk Den Haag

Torenstraat, 2513 AM Den Haag

Openingstijden:

Donderdag 31 januari - 15:00 t/m 22:00

Vrijdag 1 februari - 11:00 t/m 19:00

Zaterdag 2 februari - 11:00 t/m 19:00

Zondag 3 februari - 11:00 t/m 18:00

Entree € 12,50. Kinderen onder de 12 jaar gratis (onder begeleiding). Kaarten zijn aan de kassa in de Grote Kerk te koop.

Evenals vorige jaren zal de VVNK weer acte de présence geven met een stand bemenst door leden. Dat blijkt erg effectief i.v.m. de werving van nieuwe leden en naamsbekendheid. Mocht u belangstelling hebben een of meer dagdelen in de stand aanwezig te zijn dan heel graag! Laat u dit dan liefst vóór de kerstdagen weten maar uiterlijk 6 januari d.m.v. het strookje in deze nieuwsbrief. U kunt de data onder voorbehoud opgeven. U kunt ook aan de hand van het strookje een email sturen naar secretaris@vvnk.nl onder vermelding "beurs". U ontvangt bericht met nadere instructies. Men staat met 2 vrijwilligers. U heeft gratis toegang en kunt buiten uw 'dienstperiode' natuurlijk zelf rondkijken.

Van 31 januari t/m 3 februari is de VVNK bereikbaar via:

06 - 53 81 12 60 of 06 - 23 48 33 29.

DE HOLLANDSCHE TEEKEN- MAATSCHAPPIJ: EEN AQUAREL AAN DE MUUR

Nanne Walenberg

Water en verf

De aquareltechniek wordt als de moeilijkste vorm van schilderen beschouwd, omdat eenmaal gemaakte fouten niet eenvoudig hersteld kunnen worden. Dit in tegenstelling tot het werken met olieverf. Het produceren van een aquarel vereist uiterste concentratie, een trefzekere hand en een snelle reactie.

In de negentiende eeuw stond de aquarel echter nog altijd in de schaduw van het olieverfschilderij. In die tijd diende de aquarel voornamelijk als voorstudie van een olieverfschilderij of werd de techniek gebruikt voor illustraties. Met de opkomst van het Impressionisme kwam hier verandering in. Voor menig kunstenaar bleek de aquarel een uitstekend medium om de natuur en bovenal de sfeer ervan over te brengen op papier. In de publieke opinie was de aquarel echter niet het predicaat 'zelfstandig kunstwerk' waardig. Het publiek was immers gewend aan 'af' werk. Een aquarel werd dan ook in de hand bekeken en niet aan de muur gehangen.

Om het werk op papier meer in de belangstelling te brengen begonnen kunstenaars zelf initiatieven te ondernemen. Eén van deze initiatieven was de oprichting van de Hollandsche Teekenmaatschappij in 1876 door enkele kunstenaars van de Haagse School. Doel van deze kunstenaarsvereniging was de erkenning van de aquarel als een zelfstandig kunstwerk te bevorderen en deze onder de aandacht van het publiek te

Jacob Maris, Stad tegen avondhemel, aquarel, 480 x 430 mm, Rijksprentenkabinet, Rijksmuseum, Amsterdam.

bringen. In hoeverre was het daadwerkelijk noodzakelijk om een kunstenaarsvereniging als de Hollandsche Teekenmaatschappij in het leven te roepen?

De voorgangers

In Engeland kwam de aquarel reeds aan het einde van de achttiende eeuw als een onafhankelijk genre tot bloei. Engelse kunstenaars als Paul Sandby (1730 - 1809) en William Turner (1775 - 1851) werden gezien als de grondleggers van de aquarelleerkunst. Niettemin gold het olieverfschilderij nog altijd als de hoogste vorm van kunst. Op de tentoonstellingen van de Royal Academy, de oudste kunstacademie van Engeland, kregen de aquarellen vaak een ongunstige plek toe-

bedeeld tussen de olieverfschilderijen. Bovendien liet de Royal Academy bij voorbaat geen kunstenaars toe, die zich enkel bezighielden met het aquarelleren. De onvrede onder enkele kunstenaars over de onderwaardering van de waterverfkunst leidde in Engeland tot de oprichting van de Society of Painters in Water Colours in 1804. Aan het begin van de negentiende eeuw waaide de populariteit van de aquarel over naar Frankrijk. In eerste instantie ontdekten met name de romantici het waterverfschilderij. Niet kort daarna bleek de aquarel een uitstekend medium te zijn voor buitenstudies. Naar het voorbeeld van de Engelse kunstenaarsvereniging werd in 1856 in Brussel de Société Belge des Aquarellistes opgericht. Tot de oprichters van deze Belgische vereniging behoorde ook de Nederlander Willem Roelofs. Vooralsnog bestond er in Nederland geen vergelijkbare vereniging. Wel werden door verenigingen als Pulchri Studio en Arti et Amicitiae zogenaamde wekelijkse kunstbeschuwingen georganiseerd, waar een

William Turner, Abergavenny Bridge, Monmouthshire, clearing up after a showery day, ca. 1799, aquarel, 413 x 760 mm, The Victoria and Albert Museum, Londen.

J. de Mare, Kunstbeschuwing in de kunstzaal van Arti et Amicitiae, gravure naar een tekening van Charles Rochussen, 1851.

gezelschap van kunstenaars en kunstliefhebbers al zittend aan lange tafels een collectie prenten of tekeningen bekeek. Deze waren echter nog altijd niet toegankelijk voor het grote publiek. Daarnaast kwam het promoten van werken op papier door middel van tentoonstellingen slechts sporadisch voor. Daarom waren de Nederlandse aquarellisten voor het exposeren van tekeningen en aquarellen voornamelijk op het buitenland aangewezen. Dankzij Roelofs werden een aantal andere belangrijke Nederlandse kunstenaars al snel uitgenodigd om erelid van de Belgische vereniging te worden. Het duurde echter nog twintig jaar voordat er in 1876 in Den Haag een Nederlandse variant in het leven werd geroepen.

De oprichting

Op 31 januari 1876 werd in Den Haag de Hollandsche Teekenmaatschappij opgericht. Onder de oprichters van deze nieuwe vereniging bevonden zich enkele vooraan-

Anton Mauve,
Sprokkelaars op de
heide, aquarel, 370 x
625 mm,
Groninger Museum,
Groningen.

Catalogus eerste
tentoonstelling van
de Hollandsche
Teekenmaatschappij,
RKD, Den Haag.

staande leden van Pulchri Studio, waaronder Hendrik Willem Mesdag, Jacob Maris en Anton Mauve. Zij vormden met z'n drieën het bestuur en Mesdag nam de taak van voorzitter op zich. Om de markt voor aquarellen te stimuleren was het de bedoeling om ieder jaar een tentoonstelling te organiseren. Lid zijn van een kunstenaarsvereniging als de Hollandsche Teekenmaatschappij kon de reputatie van een kunstenaar zeker ten goede komen. De aanvragen voor het lidmaatschap van de Teekenmaatschappij waren dan ook ieder jaar weer talrijk. De

Teekenmaatschappij was echter een besloten kunstenaarsvereniging en hanteerde een zeer strenge ballotageprocedure. Menig kunstenaar werd in de loop der jaren afgevozen. Al direct bij de eerste tentoonstelling kreeg de Teekenmaatschappij vernietigende kritiek te verduren. Een artikel in het *Algemeen Handelsblad* van 6 augustus 1876 loog er niet om: *De leden dezer nieuwe Maatschappij schijnen tot het besef te zijn gekomen, dat het stelsel van uitsluiting voortreffelijk op kunstgebied kan worden toegepast. Ook daar kan men verklaren en in praktijk brengen: "Nul n'aura de l'esprit que nous et nos amis"; ook daar kan men immers zeer gevoelig de boeken ter linkerzij en schapen ter rechterzij scharen. Al dat onkruid en al die woekerplannen, welke steeds zeldzame en heerlijke bloemen omgeven, moeten flink uitgerukt en verwijderd worden. Geen teer medelijden met zwakke planten of mededoogen met gewassen, die eene andere richting volgen. Kunstenaars, die, hetzij een anderen weg inslaan, hetzij niet met bijzonder groot talent begiftigd werden, of wel zij, wier gaven nog in knop zijn – voor deze allen moet de toegang tot den tempel der Hollandsche Teekenmaatschappij onherroepelijk gesloten blijven. De kritiek op het strenge ballotagesysteem was niet geheel onterecht. Met Hendrik Willem Mesdag en Jozef Israëls aan het roer, fungeerde de Teekenmaatschappij vooral als een podium voor de schilders van de Haagse School. Het toetreden tot deze 'club' was, mits je een goede vriend, familie of een geestverwant was, maar voor weinig kunstenaars weggelegd. Aan de andere kant wist de vereniging door middel van dit ballotagesysteem de kwaliteit van de tentoonstellingen in eerste instantie wel op niveau te houden. Niettemin gaf dezelfde anonieme criticus dan ook toe dat de vereniging een schoon en prachtig geheel tot stand heeft gebracht.*

De leden van de Hollandsche
Teekenmaatschappij omstreeks 1905.
Zittend van links naar rechts: Sientje Mesdag-van
Houten, Jozef Israëls en Hendrik Willem Mesdag.
Staand van links naar rechts o.a.: Bernard
Blommers, Willem Maris en Isaac Israëls.

Succesjaren

Als eerste voorzitter van de Teekenmaatschappij lukte het Mesdag de vereniging tot een succes te maken. In 1880 stond in het *Algemeen Dagblad* te lezen: *De vijfde tentoonstelling van teekeningen, welke dezer dagen hier geopend werd, levert de welsprekende bewijzen, dat onze artisten in de waterverfkunst nog steeds voorwaarts streven. Vergelijkt men de krachtige opvatting onzer voornaamste aquarellisten met de wijze, waarop men vroeger teekeningen maakte, dan moet het erkend worden, dat de aquarellen van den tegenwoordigen tijd veel meer te zeggen hebben; of liever, de aard dezer kunst is gewijzigd. Vroeger gaf men en was tevreden met een geestige schets, eene luchtige gewasschen ébouche; tegenwoordig voltooit men en vordert de verzamelaar teekeningen, die in kracht en intensiteit van kleur bijna met olieverfschilderijen wedijve-*

Jozef Israëls, *Baggerlui (De praam)*, ca. 1895, aquarel, 407 x 552 mm, Museum Mesdag, Den Haag.

ren. Gezien dit artikel lijkt het doel van de Teekenmaatschappij bereikt. Het succes van veel Haagse Scholers vertaalde zich dan ook in een stijging van de gemiddelde vraagprijs voor een aquarel. In 1885 nam Jozef Israëls de voorzittershamer over van Mesdag. Israëls zou deze post maar liefst 26 jaar bekleden. In deze jaren leerde de Teekenmaatschappij echter ook mindere tijden kennen. De bezoekersaantallen namen langzaam af en de verkoop van aquarellen fluctueerde. De Teekenmaatschappij wist het succes niet vast te houden.

Een aflopende zaak

De Hollandsche Teekenmaatschappij wordt oud! was te lezen in *de Amsterdammer* van 13 september 1891. Ondanks dat de schilders van de Haagse School eens golden als de nieuwlichters in de kunst, werden ook zij een dagje ouder. Een nieuwe generatie kunstenaars met nieuwe ideeën stond klaar om de kunstwereld te veroveren. De oude garde ging echter stug door op de weg die zij waren ingeslagen en hielden de touwtjes stevig in handen. De 'verouderde' opvat-

tingen die zij erop na hielden zorgde voor een botsing met de jongere generatie, die maar mondjesmaat werd toegelaten tot de vereniging. De vergrijzing binnen de Teekenmaatschappij resulteerde in een generatiekloof, die niet meer te dichten viel. Behoorde de vereniging eens tot de voorvechters van de moderne kunst, nu was zij verworpen tot een elitaire, 'oubollige' club. Met het wegvallen van de steunpilaren Mesdag en Israëls was er te weinig jong bloed om de machine draaiende te houden. Als reactie trad de nieuwe lichte omstreeks 1890 met eigen verenigingen naar buiten. Wanneer de Teekenmaatschappij precies ophield te bestaan is onbekend. Zo nu en dan was er een teken van leven. Hoewel de goede reputatie, die de vereniging eens had, al lang naar de achtergrond was verdwenen, wilde de kaars maar niet doven. Een laatste bericht uit 1938 meldde: *Van de Hollandsche Teekenmaatschappij hoort men niet meer, al schijnt zij nog steeds te bestaan. Eens heeft zij toch betekenis gehad.*

Volgens *de Avondpost* van 28 oktober 1924 ging de 'kunstevolutie' verder: *De Teekenmaatschappij vond haar bestaansreden in de in haar tijd bloeiende aquareleerkunst en in den gangbaren smaak van den tijd, de producten van die kunst in privaat bezit te verzamelen. Met het passeeren van dien smaak kan men er vrede mee hebben, dat ook die Maatschappij verdwijnt.* Desalniettemin heeft een vereniging als de Hollandsche Teekenmaatschappij zeker bijgedragen aan de erkenning en verspreiding van de aquarelkunst. Met het exposeren van enkel tekeningen werden tevens de deuren naar serieuze kritieken geopend. Toch ligt er voornamelijk een commerciële reden ten grondslag aan de oprichting van deze vereniging. De tentoonstellingen vormden voor de kunstenaars vooral een podium en een distributiekanaal. Daarmee kan de vereniging met name in de ontwikkeling van de opkomende vrije markt van eigentijdse kunst geplaatst worden.

Jan Hendrik Weissenbruch, *Noorden, de Nieuwkoopse plassen*, aquarel, 390 x 590 mm, Collectie A.A.M. Ruygrok, Wassenaar.

Nanne Walenberg studeerde Kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Utrecht. Het bovenstaande artikel is een verkorte versie van haar Masterscriptie voor de Master Kunstgeschiedenis, die zij heeft ingestuurd voor de scriptieprijs 2011 van de VVNK. Op dit moment is zij werkzaam als assistent theatermanager bij Jogchem's Theaters te Den Bosch. Daarnaast is ze op zoek naar uitdagingen waarin ze haar kunsthistorische passie kwijt kan.

TENTOONSTELLINGAGENDA per december 2012

Amersfoort – Museum Flehite
033-247 11 00 / www.museumflehite.nl
Tobeen; t/m 17 februari 2013.

De Franse schilder Tobeen (1880 - 1938) werd in Bordeaux geboren als Félix Élie Bonnet. Hij groeide op in een ambachtelijke omgeving en raakte al snel vertrouwd met de geur van verf. Tobeen werd geïnspireerd door het kubisme, maar vond uiteindelijk zijn eigen stijl in een poëtische vorm van realisme. Zijn

schilderijen, waarin veelal de mens en de natuur centraal staan, hebben een opvallende vlakverdeling; een erfenis van het kubistische gedachtegoed. Hoewel het werk van Tobeen is opgenomen in belangwekkende

Nederlandse kunstcollecties, zoals die van het Kröller Müller Museum en het Centraal Museum in Utrecht, is er in Nederland niet eerder een overzicht van zijn werk te zien geweest. Museum Flehite brengt daar verandering in met een uitgebreid retrospectief. Om dit grootschalige overzicht te realiseren, werkte Museum Flehite samen met het Musée des Beaux-Arts in Bordeaux.

Amersfoort – Mondriaanhuis
033-460 01 70 / www.mondriaanhuis.nl
Tentoonstelling Schatkamer. Bang voor rood, geel en blauw? De invloed van Bart van der Leck op het kleurgebruik van Piet Mondriaan; t/m 27 januari 2013.

Binnen deze tentoonstelling zal worden ingezoomd op het kleurgebruik van beide kunstenaars.

Masterstudente Kunstgeschiedenis, Marjory Degen, deed onderzoek naar de ontwikkelingen in het kleurgebruik van Piet Mondriaan in de periode 1916 - 1920. In deze periode gaat Mondriaan de primaire kleuren, rood, geel en blauw in zijn werk gebruiken, probeert verschillende mogelijkheden uit en komt uit op het type schilderijen waarmee hij wereldfaam heeft verworven.

Van enorm belang hierbij is de invloed van Bart van der Leck op het kleurgebruik van Mondriaan.

Amsterdam – Hermitage
0900-437 64 82 43 / www.hermitage.nl
Vincent. Het Van Gogh Museum in de Hermitage Amsterdam; t/m 25 april 2013.

Het gastverblijf van het Van Gogh Museum in de Hermitage Amsterdam biedt de kans om de werken van Van Gogh op een nieuwe manier te presenteren. Bewonder de werken van Van Gogh uit onze collectie in een nieuwe context. Ruim 75 schilderijen, een selectie brieven, werken op papier en objecten worden zo tentoongesteld dat de persoonlijke zoektocht gevolgd kan worden van Vincent van Gogh naar de kern van zijn kunstenaarschap.

Amsterdam – Joods Historisch Museum
020-531 03 80 / www.jhm.nl
Het Amsterdam van Sal Meijer; t/m 17 maart 2013.

Salomon "Sal" Meijer (Amsterdam, 6 december 1877 - Blaricum, 1 februari 1965) was een Nederlandse kunstschilder, vooral bekend van zijn schilderijen en etsen van katten en Amsterdamse grachten en straten.

Sal of "Sally" Meijer werd geboren aan Zwanenburgwal 10 als telg van een familie van Joodse diamantbewerkeren. In zijn jonge jaren was hij werkzaam als diamantversteller

en volgde tegelijkertijd een kunstopleiding. Hij verliet het diamantvak in 1914 en wijdde zich volledig aan de schilderkunst. Zijn eerste solotentoonstelling vond plaats in 1926.

Zijn huwelijk met de niet-Joodse Liesje Giehl in 1930 veroorzaakte zoveel problemen met zijn ouders dat hij een jaar later met zijn vrouw naar Blaricum verhuisde, waar zich een grote kunstenaarsgemeenschap bevond. Na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog en de Duitse bezetting van Nederland mocht Meijer niet meer exposeren. Wel overleefde hij de oorlog.

Door de simpelheid van Meijers schilderijen en zijn bescheiden houding - hij noemde zijn schilderijen geen kunstwerken maar "schilderstukjes" - kreeg zijn werk vaak het stempel "naïef" of "primitief" opgedrukt. De tentoonstelling Het Amsterdam van Sal Meijer toont de werken nu voor het eerst aan het publiek. Deze worden gecombineerd met werken uit particuliere en museale collecties.

Apeldoorn - CODA museum
055-526 84 00 / www.coda-apeldoorn.nl
ADO speelgoed speelt goed!; t/m 10 februari 2013.

Het CODA Museum presenteert de bijzondere collectie ADO speelgoed die in 2009 kon worden aangekocht. Het ADO speelgoed wordt getoond in combinatie met historisch materiaal in een fantastische tentoonstelling die spelen, kijken, doen, fantaseren en ontdekken centraal stelt.

Voor liefhebbers van design, speelgoedverzamelaars en inwoners van Apeldoorn staat de naam ADO voor de bijzondere collectie houten speelgoed die in de jaren 1925 - 1955 ontworpen werd door Ko Verzuu. Deze collectie is niet alleen onlosmakelijk verbonden met een stuk lokale geschiedenis, maar raakt ook aan de vernieuwingen in de kunst, ziekenzorg en pedagogiek in de eerste helft van de 20ste eeuw.

In het stiltegebied aan de rand van Apeldoorn vestigde zich in 1920 het sanatorium Berg en Bosch. Dit sanatorium bood rust en verzorging aan tbc-patiënten.

Eenmaal hersteld van hun aandoening bleek de overgang naar het reguliere werkzame leven hen echter vaak zwaar te vallen.

Om patiënten beter voor te bereiden op deze overgang ontwikkelde het sanatorium een moderne behandelmethodede: arbeidstherapie.

Een van de vormen hiervan was het produceren van houten speelgoed. Dit speelgoed kreeg de naam ADO; een afkorting die in eerste instantie stond voor Arbeid Door Onvolwaardigen, maar in 1962 wisselijk veranderd werd in Apart Doelmatig Onverwoestbaar.

Het kleurrijke ADO speelgoed werd ontworpen door Ko Verzuu (1901 - 1971) die de leiding had over de ADO werkplaatsen. Verzuu liet zich bij het ontwerpen van de vele houten auto's, treinen, blokken, poppenhuismeubels en spellen inspireren door de grote kunstenaars van zijn tijd, waaronder Gerrit Rietveld (1888 - 1964) en Piet Mondriaan (1872 - 1944).

De combinatie van strakke vormen met een palet van heldere, primaire kleuren verklaart de grote aantrekkingskracht van het speelgoed. De pedagogische ideeën van Maria Montessori en Fröbel waren een tweede inspiratiebron voor Verzuu. Net als zij, wilde hij het kind leren zijn fantasie te gebruiken door veelvuldig te spelen met 'eenvoudig' speelgoed.

Publicatie ADO Speelgoed Toys

Bij de tentoonstelling verschijnt een facsimile uitgave van de tentoonstellingscatalogus ADO Speelgoed Toys die in 1994 werd uitgegeven door Museum Boijmans Van Beuningen. Dit mooie boek is geschreven door Frederike Huygen en Johannes Teutenberg. Voor het boek (80 pagina's) bestaat nog altijd veel belangstelling. De facsimile uitgave is in de museumwinkel van CODA te koop voor € 24,95 of online te bestellen in de webshop (€ 24,95 + € 2,30 verzendkosten).

Assen - Drents Museum
0592-37 77 73 / www.drentsmuseum.nl
Afdeling Kunst 1885-1935. Hoogtepunten werk op papier uit de eigen collectie; t/m 24 maart 2013.

Naast de vaste presentatie in de Balzaal en in de grote zalen op de benedenverdieping is in het prentenkabinet elke vier maanden een nieuwe selectie uit de collectie werk op papier te zien.

Na de zomerpresentatie over politieke prenten wordt nu een selectie getoond van werk van kunstenaars als Georg Rueter, Jan Sluijters, Samuel Jessurun de Mesquita, Henricus Jansen, Marius Bauer, Eduard Frankfort en Gerrit Willem Dijsselhof.

Sierlijke geëtste lijnen, kleurrijke aquarellen, zachte pastels en prachtige illustraties: schatten uit de eigen collectie!

Drachten - Museum Dr8888
0512-51 56 47 /
www.museumdrachten.nl

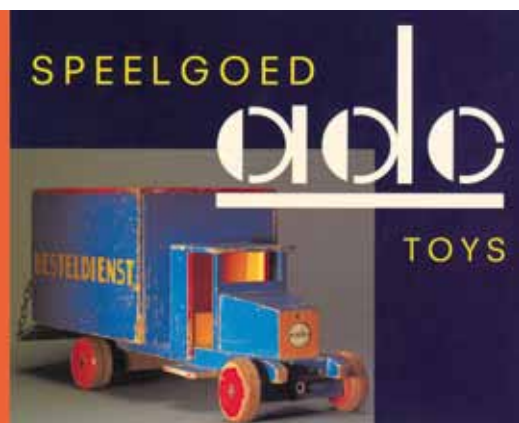
Ids Wiersma & Sierd Geertsma, Monet & Van Gogh van Friesland; t/m 10 maart 2013.

Museum Dr8888 toont een grote overzichtstentoonstelling van de twee vertegenwoordigers van het Fries Impressionisme en Neo Impressionisme: Ids Wiersma en Sierd Geertsma.

Ids Wiersma (1878 - 1965), landschapsschilder van het Friese land en meester van de portretkunst, maar ook vastlegger van de stad Amsterdam en de rest van Nederland. In Friesland wereldberoemd, nu de rest van Nederland nog. Ook zijn tekeningen en etsen zijn van een buitengewone kwaliteit. Meer dan 150 werken zullen van iedere kunstenaar te zien zijn.

Sierd Geertsma (1896 - 1985) heeft een heel persoonlijke toets die sterk doet denken aan de snelle vegen van Van Gogh, hoewel Geertsma's verftoetsen vormvaster zijn. Zo is er in zijn werk een verbinding te leggen met de Art Nouveau en Art Deco. Het Friese land zal een belangrijk thema zijn

zien dat er uiteenlopende manieren zijn waarop men een kunstwerk kan waarderen. Als kunsthistoricus is hij geïnteresseerd in zeldzaamheid, kwaliteit en vernieuwende vormen. Terwijl hij als commercieel ingestelde veilingmeester vooral oog heeft voor de financiële waarde en verkoopbaarheid. De liefhebber Ubbens houdt van kunstenaars die erop uit trekken en over de landsgrenzen kijken, op zoek naar nieuwe werelden en nieuwe inspiratie. Daarom koos hij werken van Jan Wiegers, Marius Bauer, Jan Sluijters en Willem Witsen.

Uit het depot selecteerde Ubbens ruim veertig schilderijen en veertig werken op papier, waarvan een groot aantal jarenlang niet is getoond. Voorbeelden zijn de levensgrote doeken van de Duitse dierschilder Wilhelm Kuhnert en zijn Zweedse collega Bruno Liljefors. In de jaren twintig van de vorige eeuw, toen Picasso de kunst aan het vernieuwen was, schilderden Kuhnert en Liljefors dieren in de natuur in een traditionele, realistische stijl. Er is geen kunstgeschiedenis boek dat over deze kunstenaars rept, maar op de veiling staan zij garant voor grote bedragen. Dan zijn er nog prenten van Jan Toorop. Toorop was een groot vernieuwer, dus is hij kunsthistorisch zeer interessant. Maar zelf zou Ubbens niet zo

van de werken die tentoongesteld worden. Amsterdam zal ook een plek krijgen omdat Ids Wiersma in de jaren 10 van de 20e eeuw veel aquarellen en tekeningen heeft gemaakt in de hoofdstad. Museum Dr8888 leent daarvoor de unieke collectie uit het Stadsarchief Amsterdam.

Het hele museum zal in het teken staan van deze twee meesters uit het noorden. Net als bij de Rinsema's zal de tentoonstelling onderverdeeld worden in genres: onder andere landschap, stillevens, portretten en ontwerpen.

Enschede - Rijksmuseum Twente
053-435 86 75 /

www.rijksmuseumtwente.nl

De drie smaken van Jop. Dilemma's van een kunstkenner; t/m 24 februari 2013.

Hoe kijkt een veilingman, kunsthistoricus en een kunstliefhebber tegen een museale collectie aan? Chairman Jop Ubbens van veilinghuis Christie's maakt met drie 'brillen' op zijn keuze uit de collectie beeldende kunst en kunstnijverheid uit de periode 1850 - 1950 van Rijksmuseum Twente.

Met De drie smaken van Jop laat Ubbens

snel werk van hem in huis halen. Het publiek kan Ubbens' soms bijzonder lastige afwegingen volgen in de toelichting bij de getoonde werken en wordt geprikkeld mee te denken en eigen keuzes te maken.

Groningen – Groninger Museum

050-366 65 55 /

www.groningermuseum.nl

De collectie Veendorp; Levenswerk van een zorgvuldig verzamelaar; t/m 17 maart 2013.

Zie elders in dit blad de aankondiging van een excursie op zaterdag 26 januari 2013.

De Ploeg - Eigen collectie; t/m 3 maart 2013.

De collectie De Ploeg vormt een hoogtepunt binnen de verzameling van het Groninger Museum. De tentoonstelling in de collectiezaal toont werken van Jan Altink (1885 - 1971), Jan Wiegers (1893 - 1959), Johan Dijkstra (1896 - 1978), Alida Pott (1888 - 1931), George Martens (1894 - 1979), Jan Gerrit Jordens (1883 - 1962) en Hendrik Nicolaas Werkman (1882 - 1945) en laat een selectie zien uit de inmiddels omvangrijke collectie; vandaag de dag herbergt het Groninger Museum meer dan tweeduizend werken van leden van De Ploeg.

Behalve het (Groninger) landschap vormden ook het portret en het stadsleven belangrijke schilderkunstige motieven binnen De Ploeg. Daarnaast kende de kunstkring een constructivistische richting met Wobbe Alkema, Jan van der Zee en Hendrik Nicolaas Werkman als prominente vertegenwoordigers. H.N. Werkman neemt daarbij als kunstenaar-drukker een unieke positie in, door de geheel nieuwe toepassingen van druktechnieken, waarmee hij zijn druksels ging maken.

Nordic Art 1880 – 1920; Noord-Europese schilderkunst uit de 19de en 20ste eeuw; t/m 5 mei 2013.

De tentoonstelling is een ode aan de volken en culturen van de Noordse landen en biedt een overzicht van 19e en 20e eeuwse Noord-Europese schilderkunst. De prachtige landschappen, portretten en taferelen uit het dagelijkse plattelandsleven tonen zowel overeenkomsten als verschillen tussen de Noordse landen. In de tentoonstelling staat de periode centraal waarin stromingen als het realisme, naturalisme en de meer uiteenlopende stijlen zoals het symbolisme en het opkomende modernisme naast elkaar voorkwamen.

In Noord Europa vormde het einde van de 19e en begin 20e eeuw een cruciaal tijdperk van artistieke, culturele en intellectuele ontwikkelingen. De in die periode gemaakte werken verbeeldden die veranderende ambities. Edvard Munch, Akseli Gallen-Kallela en August Strindberg zijn hier belangrijke voorbeelden van. Met hun heldere en frappante werken vangen zij de poëtische schoonheid, de kern en de ziel van het mystieke noorden. Hoewel de Noordse kunst haar oorsprong kent in de Europese cultuur, wist men de eigen identiteit te benadrukken door het uitbeelden van het Noord-Europese leven.

Laren – Singer Museum
 035-539 39 39 /
www.singerlaren.nl/museum
De vrouwen van Singer; t/m 13 januari 2013.

Het portret is een van de oudste en meest voorkomende genres in de kunstgeschiedenis. Het is dan ook niet verrassend dat de collectie van Singer Laren zo'n 600 portretten bevat, waaronder schilderijen, beelden en tekeningen. We zien portretten van potige boerinnen en weefsters tot zorgzame handwerkende moeders met kinderen en dromerige plattelandsmeisjes.

Het prachtige damesportret 'Het blauwe hoedje' van Kees van Dongen hangt vanaf nu ook weer op zaal. Na een langdurig restauratieproces is het weer te zien. Misschien wel mooier dan ooit!

De toenemende interesse in Noordse kunst zorgde recent voor een stijging van het aantal tentoonstellingen in Europa en de Verenigde Staten. De ambitie van dit project is om het huidige niveau te overstijgen door een compleet overzicht te bieden van de schilderkunst in deze periode. De focus ligt hierbij op de overgangperiode tussen het realisme, symbolisme en het modernisme. De sociaal - geografisch invalshoek biedt een alternatief op de gangbare Europese kunst.

Er zijn werken te zien van onder anderen Vilhelm Hammershøi, Eero Järnefelt, Ernst Josephson, Anders Zorn, Bruno Liljefors, Carl Larsson en Peder Krøyer. Het is voor het eerst dat deze werken in deze samenstelling in Nederland getoond worden.

Leerdam – Nationaal Glasmuseum
 0345-61 49 60 /
www.nationaalglasmuseum.nl
Gracius Glas; t/m januari 2013.

Het mooiste dubbel gekleurde en geslepen kristal van Val Saint Lambert, de belangrijkste kristalfabriek van België. Deze fabriek is in 1826 gesticht in Seraing, nabij Luik. Wereldroem bereikten zij met het dubbel gekleurde en geslepen kristal. Het Nationaal Glasmuseum geeft met Gracius Glas, Art Nouveau uit Val Saint Lambert een representatief overzicht van de beste stukken die in Val Saint Lambert zijn gemaakt, in de Art Nouveau-periode.

Noordwijk – Museum Noordwijk
 071-361 78 84 / www.g-o-n.nl
Tentoonstelling 'Porcelainfabriek "De Kroon" Noordwijk 1906 - 1910'; t/m 13 februari 2013.

Begin 1900 zijn er bijzonder mooie en kostbare stukken plateel gemaakt in Porcelainfabriek "De Kroon" in Noordwijk. De fabriek stond op het terrein waar nog niet zo lang geleden het kantoor van het Zilveren Kruis zetelde. In 1906 richtten Egbert Estié en Carl H. Fortmann hier Porcelainfabriek "De Kroon" op. Museum Noordwijk heeft de grootste museale collectie van de werken van "De Kroon" in haar bezit. Dit is mede te danken aan de inzet van de vorig jaar overleden Noordwijker Jaap van Ingen,

verzamelaar van Noordwijks aardewerk in hart en nieren.

Op deze overzichtstentoonstelling kunt u een kleine honderd siervazen, de tegels en het gebruiksgoed van "De Kroon" bekijken die afkomstig zijn van de eigen collectie, musea en particulieren.

Rotterdam – Kunsthal
 010-440 03 00 / www.kunsthal.nl
Maillol; t/m 10 februari 2013.

De Kunsthal Rotterdam presenteert komend najaar een prachtig overzicht van de Franse beeldhouwer Aristide Maillol (1861 - 1944). Met een twintigtal monumentale beelden en een ruime selectie van kleinere sculpturen is Maillol na honderd jaar weer terug in Rotterdam. In 1913 organiseer-

de de Rotterdamsche Kunstkring Maillol's eerste buitenlandse tentoonstelling.

Avant-gardes De collectie van de Triton Foundation; t/m 20 januari 2013.

In het najaar van 2012, tijdens haar twintigjarig jubileum, presenteert de Kunsthal Rotterdam de bijzondere tentoonstelling Avant-gardes, samengesteld uit de collectie van de Triton Foundation. In twee decennia is deze privécollectie uitgegroeid tot een verzameling van wereldformaat met representatieve werken van de belangrijkste en meest invloedrijke kunstenaars vanaf de laat negentiende eeuw tot nu.

Van Picasso tot Lucian Freud

In nauwe samenwerking met de Triton Foundation zijn voor de tentoonstelling

ruim honderdvijftig werken van internationale topkwaliteit geselecteerd van ruim honderd verschillende kunstenaars uit de voorhoede, de avant-garde, van de westerse kunstgeschiedenis. Er is werk te zien van grote vernieuwers als Pablo Picasso, Marcel Duchamp, Piet Mondriaan en Yves Klein en andere avant-gardisten die braken met de gangbare artistieke regels van hun voorgangers en experimenteerden met nieuwe uitingsvormen. Onder hen zijn kunstenaars als George Braque, Francis Picabia, Willem de Kooning, Elsworth Kelly, Frank Stella en vele anderen.

Valkenswaard- Nederlands Steendruk-museum
040-204 98 41 / www.steendrukmuseum.nl
Les maîtres de l' affiche / De meesters van het Franse affiche; t/m 21 april 2013.

Het Nederlands Steendrukmuseum voert met de tweede expositie in 2012 de bezoeker terug naar het ontstaan van het kleurenaffiche met de expositie Les maîtres de l' affiche.

Rond 1890 verschenen in de straten van de Franse hoofdstad grote, kleurrijke affiches. De gesteedrukte affiches maakten een enorme indruk op de miljoenen bezoekers aan de lichtstad Parijs. Drukkerij 'Imprimerie Chaix' was een belangrijke maker van dit uitbundige fenomeen in de Belle Epoque. De vele afbeeldingen met vooral lieflijke vrouwen werden als snel als kunst herkend en verzameld. Drukkerij Chaix speelde handig op deze mondiale belangstelling in en liet van 256 top affiches chromolithografische afdrukken in de authentieke kleuren verschijnen. De collectie, die de naam LES MAÎTRES DE L'AFFICHE kreeg, was exact gereproduceerd van de originele ontwerpen en werd samengesteld door Jules Chéret, de

L'Imprimerie Chaix à l'Exposition Universelle

Werkplaats van Drukkerij Chaix.

vader van de affichekunst. De reproducties werden in pakjes van vier stuks ieder van december 1895 tot en met november 1900 geleverd aan de mondiale liefhebbers.

Deze zeer succesvolle reproducties zijn over de gehele wereld zeer in trek bij afficheverzamelaars. Het Nederlands Steendrukmuseum toont met deze expositie een indrukwekkende selectie van deze lithografische meester-werkjes. Naast aandacht aan Jules Chéret, zal werk van o.a. Alphonse Mucha, Steinlen en ook de Toulouse Lautrec te zien zijn.

Woerden - Stadsmuseum Woerden
0348-43 10 08 /
www.stadsmuseumwoerden.nl

GESTEL HERVONDEN - werk op papier uit twee collecties; t/m 17 februari 2013.

Het Stadsmuseum Woerden zet in deze tentoonstelling de schijnwerpers op werk van Leo Gestel (1881 - 1941) dat bij toeval vrijwel gelijktijdig is gevonden in twee verschillende particuliere collecties.

Eén van de collecties is afkomstig uit Zuid-Afrika. Het betrof een map met

tekeningen en aquarellen. Daaronder bevond zich een aantal documenten uit de persoonlijke sfeer, zoals door Gestel geestig getekende briefkaarten aan familieleden en menu's voor het 25-jarig huwelijksfeest van zijn ouders.

De andere collectie waarin onbekend werk van Gestel werd aangetroffen, kwam uit Nederland. Deze bevatte tekeningen uit wat latere perioden in Gestels leven.

Leo Gestel werd in Woerden geboren in het gezin van een huis- en decoratieschilder. Met onder anderen Piet Mondriaan en Jan Sluyters behoort hij tot de belangrijkste Nederlandse kunstenaars uit de eerste helft van de 20ste eeuw. Het is bekend dat

Leo Gestels tekentalent ook een groot vermogen omvatte om komische taferelen en karikaturen weer te geven. Hij voorzagt met een kennelijk ongebreidelde tekendrift vele briefkaarten van grappige tekeningetjes. Deze tentoonstelling bevat een aantal van die briefkaarten. Verder is er een reeks te zien van vier komische tekeningen met de aanduiding 'het blijspel verhuizen', en een tekening van een slepend gezelschap met de titel 'De oerbitteruij'. Deze vormen een echo van Gestels woelige leven als student en jonge kunstenaar in Amsterdam.

De nu opgedoken tekeningen en litho's vormen een interessante aanvulling op het van hem bekende oeuvre.

Tentoonstellingen uitgebreid beschreven in eerder verschenen uitgaven van 'Rond 1900'

Amsterdam – Hermitage
0900-437 64 82 43 / www.hermitage.nl

Impressionisme: sensatie & inspiratie, Favorieten uit de Hermitage, t/m 27 januari 2013 (2 weken verlengd)

's-Gravenhage - Gemeentemuseum
070-338 11 11 / www.gemeentemuseum.nl
Mondriaan en de Stijl; t/m 1 januari 2014.

Laren – Singer Museum
035-539 39 39 / www.singerlaren.nl/museum
Erotique Rodin; t/m 13 januari 2013.

Leerdam – Nationaal Glasmuseum
0345-61 49 60 / www.nationaalglasmuseum.nl
Copier: een nieuw Leven; t/m mei 2013.

Steenwijk – Instituut Collectie Hildo Krop
Gasthuislaan 2, 8331 MX Steenwijk,
www.hildokrop.nl

Hildo Krop, stadsbeeldhouwer van Amsterdam; t/m 30 september 2013.

Utrecht – Centraal Museum
030-236 23 62 / www.centraalmuseum.nl
Rietveld en Van Baarencollectie, Kunst en vormgeving 1915-1930; t/m 11 mei 2014.

Zwolle - Kasteel Het Nijenhuis, Heino/Wijhe
0572-38 81 88 / www.museumdefundatie.nl
Topstukken uit Fundatie collectie te zien in Kasteel het Nijenhuis; t/m 1 april 2013.